

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
ПЕНІТЕНЦІАРНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ**

**ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ
для вступу на навчання на перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
на базі повної загальної середньої освіти за спеціальностями:
053 Психологія, 262 Правоохоронна діяльність**

Пояснювальна записка

Програма вступного випробування 2024 року з української літератури для абітурієнтів Пенітенціарної академії України розроблена з урахуванням програми з української літератури, створеної на основі Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 23. 11. 2011 р. № 1392), з урахуванням Програми з української літератури для 5–9 класів для загальноосвітніх навчальних закладів (2012 зі змінами 2015–2017 рр., № 143 від 26.02.2020) та відповідно до Концепції «Нової української школи» .

Мета програми – зорієнтувати абітурієнтів у підготовці до вступного випробування.

Матеріал програми з української літератури відповідає програмі ЗНО і охоплює всі теми, передбачені вивченням у шкільному курсі української літератури:

«Усна народна творчість», «Давня українська література», «Література кінця XVIII – початку XX ст.», «Література XX ст.; твори українських письменників-емігрантів», «Сучасний літературний процес (кінець XX – початок XXI ст.)».

Вивчення теорії літератури й категорійно-поняттєвого апарату.

Абітурієнт має знати:

- літературні роди, види і жанри (визначення епосу, драми, лірики; бароко, реалізм, класицизм, модернізм та його напрями);
- різновиди календарно-обрядових пісень, балади, думи, історичні, суспільно-побутові та родинно-побутові пісні;
- усі визначення теорії літератури (персонаж, прототип, ліричний герой, художній образ, види комічного тощо);
- художні засоби та визначення їхньої роль у літературному творі;
- літературні угруповання та їх представники (Київські неокласики, розстріляне відродження, шістдесятництво, празька школа поетів, дисидентство).

Абітурієнт повинен вміти співвіднести літературний твір із відповідним напрямом, стилем, течією.

Ознайомлення з біографіями письменників.

Абітурієнт має:

- знати, в яку жив і писав твори письменник, це важливо для аналізу його творчості;
- звертати увагу на вислови літературних критиків про митців та їхні твори;
- запам'ятати письменників, які постійно або певний час мали псевдоніми.

Зміст програми вступного випробування «Українська література»

1. Усна народна творчість

Розглядаючи кожен жанр УНТ, потрібно звертати увагу на особливості композиції та ознаки.

У цьому розділі абітурієнт знайомиться з:

- піснями Марусі Чурай «Віють вітри» й «Засвіт встали козаченьки»;
- історичними піснями «Ой Морозе, Морозенку» й «Чи не той то хміль...»;
- народною думою «Дума про Марусю Богуславку»;
- баладою «Ой летіла стріла».

2. Давня українська література

На цьому етапі абітурієнтові необхідно прочитати «Слово про похід Ігорів» і два уривки з «Повісті минулих літ»:

- Про заснування Києва;
- Про помсту княгині Ольги.

Також розглянути кілька творів Григорія Сковороди:

- «De Libertate».
- «Всякому місту — звичай і права».
- «Бджола та шершень».

У кожному творі визначається жанр, тема, ідея, композиція, характеристика основних персонажів, сюжетні елементи.

3. Література кінця XVIII ст. — початку XX ст.

Розділ знайомить школярів із творчістю відомих письменників кінця XVIII ст. — початку XX ст.

Автор	Твір
Іван Котляревський	«Енеїда», «Наталка Полтавка».
Тарас Шевченко	«Катерина», «Кавказ», «Сон («У всякого своя доля.»)», «І мертвим, і живим, і ненародженим...», «Заповіт».
Пантелеймон Куліш	«Чорна рада».
Іван Нечуй-Левицький	«Кайдашева сім'я».
Панас Мирний	«Хіба ревуть воли, як ясла повні?».
Іван Карпенко-Карий	«Мартин Боруля».
Іван Франко	«Захар Беркут», «Чого являєшся мені в сні?...», «Мойсей».

4. Література XX ст.

Наймасштабніший розділ за кількістю творів для обов'язкового читання. У ньому багато лірики, невеликих за обсягом прозових жанрів (психологічних новел, оповідань, сатиричних комедій), які не потребують багато часу для опрацювання.

Автор	Твір
Михайло Коцюбинський	«Тіні забутих предків», «Intermezzo».
Василь Стефаник	«Камінний хрест».
Ольга Кобилянська	«Valse mélancolique».
Леся Українка	«Contra spem spero!», «Лісова пісня».
Микола Вороний	«Блакитна Панна».
Олександр Олесь	«Чари ночі», «О слово рідне! Орле скутий!...».
Павло Тичина	«Пам'яті тридцяти», «Ви знаєте, як липа шелестить.», «О панно Інно...».
Максим Рильський	«У теплі дні збирання винограду...».
Микола Хвильовий	«Я (Романтика)».
Володимир Сосюра	«Любіть Україну!».
Валер'ян Підмогильний	«Місто».
Юрій Яновський	«Майстер корабля».
Остап Вишня	«Моя автобіографія», «Сом».
Микола Куліш	«Мина Мазайло»
Богдан-Ігор Антонич	«Різдво»

Олександр Довженко	«Зачарована Десна»
Андрій Малишко	«Пісня про рушник».
	«Ти знаєш, що ти — людина?», «Задивляюся у... твої зиниці...», «Лебеді материнства».
Василь Симоненко	
Василь Голобородько	«Наша мова».
Олесь Гончар	«Модри Камень».
Григор Тютюнник	«Три зозулі з поклоном».
Василь Стус	«Господи, гніву пречистого...».
Іван Драч	«Балада про соняшник».
Дмитро Павличко	«Два кольори».
Ліна Костенко	«Страшні слова, коли вони мовчать...», «Маруся Чурай».

У прозових творах збільшується кількість персонажів, тому корисно робити схеми чи таблиці, у яких визначатимуться їхні міжособистісні зв'язки, важливі характеристики, опис зовнішності та їхня роль у творі.

У ліричних творах необхідно визначити жанр, вид лірики, провідний мотив та віршовий розмір.

5. Українська література в еміграції

Автор	Твір
Іван Багряний	«Тигролови»
Євген Маланюка	«Уривок із поеми»

В останньому оглядовому розділі вивчаються основні тенденції розвитку сучасного постмодернізму як літературного явища.

6. Сучасний літературний процес (кінець ХХ – початок ХХІ ст.).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Електронна бібліотека Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua>).

2. Сучасна українська література (<http://ukrlit.kma.mk.ua>).

3. Мережева бібліотека української літератури (<http://www.ukrib.km.ru>)

4. Поетика, бібліотека української поезії <http://poetry.uazone.net>

5. Матеріали про літературу кінця ХХ - початку ХХІ ст. <http://ukrainezzosh75.blogspot.com/p/11.html>

6. Художня українська література, матеріали для школи: розробки уроків, календарно-тематичне планування ukrlitera.ru

7. Українська література <http://www.parta.com.ua/ukr>

8. Українська література - готуємося до іспитів (ЗНО) <http://www.ukrlitzno.com.ua>

9. Художньо-стильові напрями і течії в літературі <http://www.ukrlib.com.ua/encycl/techii/>.

10. Напрями та течії, автори та їх твори для ЗНО http://ukrlit2013.at.ua/news/naprjami_ta_techiji_avtori_ta_jikh_tvori_dlja_zno/2013-05-26-10;

11. Таблиці з української літератури: твір, автор, жанр, художній напрям, дати <http://zno.if.ua/?p=121;>

12. Художньо-стильові напрями й течії в літературі <http://ukrclassic.com.ua/katalog/teoriya-literaturi/2672-khudozhno-stilovi-napryami-j-techiji-v-literaturi>

13. Умови розвитку української літератури в II пол. XIX ст.
<http://dovidka.biz.ua/umovi-rozvitku-ukrayinskoyi-literaturi-v-ii-pol-hih-st/>.
14. Літературний процес 70 – 90-х років XIX ст.
<http://lessons.com.ua/literaturnij-proces-70-90-x-rokiv-xix-st>.
15. Українська література, мистецтво та музика у другій половині XIX ст.:
<http://ukrmap.su/uk-uh9/1056.html>.
16. Драматичні твори в українській літературі <http://ukrclassic.com.ua/katalog/teoriya-literaturi/3459-dramatichni-tvori-v-ukrajinskij-literaturi>
17. Літературний авангард перших десятиліть XX століття
<http://www.testsoch.net/literaturnij-avangard-pershix-desyatilit-xx-stolittya/>;
18. Довідник з українського шістдесятництва <http://www.ukrlib.com.ua/encycl/60/>
19. Постмодернізм в сучасній українській літературі і не тільки
<https://www.youtube.com/watch?v=lbazqBy6h6Q>